

УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА

**Кафедра богослов'я та суспільствознавчих дисциплін
імені Академіка УАН Івана Луцького**

**Робоча програма навчальної дисципліни
Історія античної філософії**

ОБОВ'ЯЗКОВА ДИСЦИПЛІНА

Освітньо-професійна програма першого рівня вищої освіти
за спеціальністю 041 «Богослов'я»

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри богослов'я та суспільствознавчих дисциплін імені Академіка УАН Івана Луцького гуманітарного факультету університету 30 серпня 2018 року (протокол № 1).

Завідувач кафедри
кандидат філософських наук,
ліценціат теології
_____ О.І. Савчук
30.серпня 2018 р.

ВСТУП

Мета навчальної дисципліни: ознайомити студентів із:

- специфікою філософського світоглядного освоєння людиною дійсності;
- історією виникнення і розвитку філософських ідей античності;
- із філософськими концепціями, основними теоретичними проблемами античної філософії та її поняттєвим апаратом;
- сформуванню у студентів філософську культуру мислення, шляхом прилучення їх до світоглядної та методологічної культури;

Завдання: в результаті вивчення даного курсу студенти повинні

знати:

- основні теоретичні положення філософських концепцій античної філософії;
- інтерпретації тих чи інших світоглядних проявів з відповідними філософськими концепціями;
- закономірності розвитку філософії та різних чинників, які впливають на нього;
- сутність та специфіку історико-філософського знання, його значення для сучасної культури;
- основні підходи, методології у розумінні філософських проблем в контексті історико-філософського осмислення;
- поняттєво-категоріальний апарат історико-філософського знання;
- головні проблеми та домінуючі ідеї античної філософії;
- внесок античних мислителів в розвиток філософії та світової культури.

вміти:

- критично аналізувати світоглядні концепції;
- формувати науково обґрунтований несуперечливий світогляд та укладати його в компактну форму філософської концепції;
- свідомо встановлювати відношення підпорядкування фахових знань більш загальним філософським концепціям;
- творчо аналізувати явища і процеси навколишньої дійсності;
- зіставляти філософські, світоглядні ідеї з практикою суспільного життя;

- орієнтуватися у складній системі вчень, шкіл, напрямків, концепцій античної філософії та використовувати їх у своїх наукових пошуках та світоглядних орієнтаціях;
- осмислено підходити до аналізу співвідношення філософського світогляду з міфологічним, релігійним та науковим;
- віднайти генезис походження багатьох сучасних наукових проблем, ідей, теорій;
- вміти використовувати філософські методи дослідження у своїй науковій, суспільно-політичній та громадській діяльності; ;
- зрозуміти й осмислити «вічні» смислові питання людського буття, призначення людини у цьому світі.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		<i>денна форма навчання</i>
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 04 «Богослов'я»	Нормативна
Модулів – 2	Спеціальність 041 «Богослов'я»	<i>Рік підготовки:</i>
Змістових модулів – 4		1-й
Курсова робота 2 сем.		<i>Семестр</i>
Загальна кількість годин - 90		I-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних: 2 год.	Ступінь вищої освіти: бакалавр	<i>Лекції</i>
		18год.
		<i>Семінарські</i>
		18 год.
		<i>Лабораторні</i>
		-
		<i>Самостійна робота</i>
		24 год.
ПК: 30 год.		
Вид контролю: іспит (

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: для денної форми навчання – 122/115

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточне оцінювання студентів на семінарських заняттях здійснюється за чотирибальною шкалою, де «2» - незадовільно; «3» - задовільно; «4» - добре; «5» - відмінно.

Підсумковий контроль у вигляді екзамену проводиться у тестовій формі і оцінюється відповідно до шкали оцінювання знань студентів за ЄКТС

Шкала в балах	Національна шкала	Шкала ЄКТС
90-100 балів	5 «відмінно»	A
80-89 балів	4 «дуже добре»	B
65-79 балів	4 «добре»	C
55-64 бали	3 «задовільно»	D
50-54 бали	3 «достатньо»	E
35-49 балів	2 «незадовільно»	FX
1-34 бали	2 «неприйнятно»	F

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, метод проектної роботи.

Діагностика (моніторинг і перевірка) результатів навчання здійснюється шляхом виконання студентами:

- 1) тестових завдань;
- 2) написанням есе;
- 3) презентацій і виступів на наукових заходах;
- 4) підсумкового екзамену у тестовій формі.

• Словесні

Розповідь-пояснення використовується під час навчання студентів на протязі лекції. За метою виділяються такі види розповіді: розповідь-вступ, розповідь-повість, розповідь-висновок. Ефективність зазначеного методу залежить головним чином від уміння викладача розповідати, дохідливості та доступності інформації, від поєднання його з іншими методами навчання.

Бесіда – це діалог між викладачем та студентом, який дає можливість за допомогою цілеспрямованих і вміло сформульованих питань спрямувати студента на активізацію отриманих знань. Саме з допомогою їх викладач активізує діяльність студентів, ставлячи їм запитання для розмірковування, розв'язання проблемної ситуації.

Лекція служить для пояснення теми; її типовими ознаками, є тривалість запису плану та рекомендованої літератури, уведення та характеристика нових понять, розкриття та деталізація матеріалу, завершальні висновки викладача, відповіді на запитання.

- **Наочні методи**

Ілюстрація – допоміжний метод при словесному методі, її значення полягає в яскравішому викладенні та показі власної думки.

Демонстрація характеризується рухомістю засобу демонстрування, наприклад, демонстрація навчальних фільмів.

- **Навчальна робота під керівництвом викладача** – самостійна робота. До неї належать написання рефератів, самостійні письмові роботи, контрольні роботи, написання тестів.

Контроль

Перевірка глибини засвоєння знань, рівня сформованості навичок та умінь студентів відбувається у формі поточного, проміжного та підсумкового видів контролю.

Поточний контроль здійснюється через оцінювання усних відповідей щодо проблем для обговорення, передбачених планом семінарських занять, виконання процесуальних документів на практичних заняттях, а також шляхом:

- проведення експрес-опитувань,
- тестування,
- підготовки доповідей і рефератів,
- написання самостійних і контрольних робіт.

При оцінюванні враховується глибина теоретичних знань та практичних навичок студентів, курсантів чи слухачів і вміння застосовувати їх на практиці.

Проміжний контроль передбачає перевірку рівня засвоєння студентами теоретичного і практичного матеріалу модулів і здійснюється в межах семестру наприкінці планового вивчення спецкурсу.

Підсумковий контроль проводиться у формі іспиту після закінчення вивчення навчальної дисципліни.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Специфіка історико-філософського знання та його науковий статус
--

Тема 1. Предмет і завдання історії філософії як науки
--

Історія філософії як процес пізнання та вирішення науково-філософських проблем. Головні методологічні засади і принципи історико-філософського дослідження. Історіографії історії філософії. Філософський текст як об'єкт наукової рефлексії. Історико-філософський факт і способи його тлумачення. Роль і місце інтерпретації в історико-філософському дослідженні. Основні історичні концепції історії філософії як специфічної форми наукового знання. Історія філософії і філософія. Значення історико-філософського знання для розвитку філософії і наукового пізнання. Філософія у системі духовної культури людства.

Тема 2. Становлення і розвиток філософії в країнах Близького Сходу, Індії та Китаю Філософія Стародавнього Китаю. Народження філософської думки і її культурно-історичні передумови. Старокитайська релігія і міфологія дофілософські форми суспільної свідомості, їх роль у виникненні філософії. Класичні китайські книги освіченості і моралі.

Головні філософські школи: 1) Конфуціанство; 2) Монізм; 3) Школа закону («фа-цзя»); 4) Даосизм; 5)-Школа імен («мін-цзя»); 6) Школа «інь-янь» (натурфілософи). Філософія Конфуція. Небо і духи. Погляди на суспільство. Етичне вчення. Ідеал людини. Управління. «Виправлення імен». Вчення про знання. Історичне значення конфуціанства. Школа моністів. Вчення про небо і його волю. Заперечення долі. Проблема війни і миру. Взаємовідношення традиції і закону. Проблема знання. Філософія Лао-Цзи. Вчення про Дао і його світ. Діалектика Дао. Вчення про буття і небуття. Знання. Етичний ідеал в даосизмі. Заперечення воєн. Історичне значення даосизму. Школа закону («фагцзя»). Проблема традиції. Староіндійська філософія. Історико-культурні передумови становлення та виникнення індійської філософії. Ведична література. Релігія брахманізму та її вплив на виникнення філософії. Письмові пам'ятки. Система веданти. Вчення про Брахму і світ. Людська душа. Вчення про смисл життя. "Містично-ідеалістичний елемент Веданти. Філософія Санкхья. Засади буття. Пізнання. Система Вайшешика. Вчення про атоми. Вчення про людину. Буддизм. «Чотири святі правди» про терпіння та визволення. Нірвана. Етичні проблеми. Історична доля буддизму. Матеріалістична система чарвака-локаята. Критика Вед і релігії. Смертність душі. Вчення про першопочатки. Проблема свідомості. Етичне вчення. Система Йога, її філософія. Філософія країн близького Сходу: Вавілон і Ассірія. Шумерська міфологія. Релігія семітів. Аркадо-вавілонська міфологія. Початки наук. «Бесіда пана і раба.» Єгипетська філософія. Джерела. Староєгипетська міфологія. Початки наук. Проблема людини. Вчення про Бога. Космогонія.

Тема 3. Становлення та розвиток філософії в античному світі

Культурно-історичний простір розвитку античної цивілізації. Формування полісу і його значення в античній історії. Економічні та політичні обставини. Антична демократія. Релігійне життя; Грецька міфологія як духовний феномен. Гомер і його космогонія та теогонія. Соціоантропоморфізм. Проблема долі. Гесіод. Проблеми космогонії та теогонії у поемах Гесіода «Теогонія», «Праці і дні». Від хаосу до космосу. Етичний елемент у поемах Гесіода. Проблема першопочатку. Значення епічної поезії як передфілософії. Орфізм і його міфічна концепція творення світу. Орфічний міф про Діоніса-Загрея і його творення Зевсом людини із попелу. Філософські рефлексії орфіків і їх значення для подальшого розвитку філософії. Лірична поезія. Відкриття людської індивідуальності і духовного світу. Значення грецької лірики для формування філософського мислення. «Сім мудреців». Феномен мудрості і її змістові рамки. Гноми мудреців. Етико-філософські рефлексії. Образ мудреця. Східний елемент і його значення для формування старогрецької філософії. Періодизація філософії у Стародавній Греції. Європейська духовна культура і антична філософська традиція. Філософія як витвір еллінського генія. Історична доля філософської спадщини.

Змістовий модуль 2. Формування старогрецької філософії

Тема 4. Іонійська (мілетська) філософія природи

Перший філософський напрямок і його представники. Фалес із Мілету. Особа Фалеса (640-546 рр. до Р.Х.). Що є філософування? Початкові філософські рефлексії. Проблема першопочатку: «Усе з води». Гілозоїзм. Поняття «фісіса» як об'єкта філософських розмислів. Зміст основних гномів (афоризмів) Фалеса. Історична оцінка діяльності Фалеса. Анаксимандр (610-546 рр. до Р.Х.). Життя і діяльність. Апейрон— першопочаток всього, його характеристика. Твір «Про природу». Виникнення світу. Космогонія і космологія. Походження життя. Наукові здогадки Анаксимандра. Створення першої географічної карти і небесного глобуса. Оцінка Арістотеля. Світовий закон справедливості. Значення філософської спадщини. Анаксимен (585-528/5 рр. до Р.Х.). Повітря – першопочаток існуючого. Механізм творення тіл. Принцип згущення і розрідження, Космогонія. Метеорологічні погляди. Єдність мікро- і макрокосмосу. Гегелівська оцінка Мілетської філософії. Натурфілософська традиція і подальший розвиток античної філософії.

Тема 5. Геракліт із Ефесу: життя і діяльність

Життя і діяльність. «Темний» філософ. Метафоричний стиль філософської мови. Першопочаток: «Усе із вогню». Ріка — образ дійсності. Принцип: «Усе тече — усе змінюється». Діалектика. «Принцип боротьби» («війна — батько усього»). Гармонія протилежностей. Вчення про Логос (розум) світу і його функції. Світ як космос. Людина — мікрокосмос. Логос душі. Етичні рефлексії. Гносеологічні ідеї. Пізнання як процес. Оцінка Арістотеля і Гегеля. Історичне значення філософії Геракліта.

Тема 6. Італійська філософія. Піфагор і піфагорейський союз

Піфагор (570-496 рр. до Р.Х.). Особа мислителя. Джерела піфагореїзму. Орфізм. Піфагорейський союз і піфагорейський спосіб життя. Дефініція філософії. Число як першо початок і основа буття. Число і звук, (акустика). Теорія музики. Містика чисел. Вчення про протилежності. Ідея міри та гармонії. Джерело гармонії. Космос і його побудова. Космологічні здогадки Піфагора. Вчення про душу. Метемпсихоз (переселення душі). Теорія пізнання. Етика. Політичні ідеї. Піфагорейська традиція і подальший розвиток античної філософії. Послідовники Піфагора: Філолай із Кротона, Алкмеон Кротонський, Гіппас із Метапону, Архит Тарентський і подальший розвиток ними науково-філософських ідей Піфагора. Піфагор і Платон. Історичне значення піфагореїзму для розвитку світової філософії і науки.

Тема 7. Елейська філософська школа

Духовні витоки елеатизму. Зміна духовних орієнтирів філософської рефлексії. Представники елеатизму. Ксенофан із Колофону (570-480 рр. до Р.Х.). Особа Ксенофана і його діяльність. Філософська поема «Про природу». Критика антропоморфізму. Теологічний монізм Ксенофана. Ідея єдиного бога. Онтологічні пошуки. Гносеологічні рефлексії. Неабсолютний характер людського знання. Відносність істини. Перша спроба абсолютизації раціонального способу пізнання. Ксенофан і подальший розвиток елеатизму. Парменід із Елеї (540-480 рр. до Р.Х.). Життя і творчість. Філософська поема «Про природу». Онтологічні рефлексії; відкриття буття. Буття і небуття. Головні характеристики буття. Принцип тотожності буття і мислення. Розходження з іонійцями і Гераклітом. Теорія пізнання Парменіда. Два шляхи пізнання: «шлях істини» і «шлях людських уявлень» (картина світу «докса»). Абсолютизація розумового та недовіра чуттєвому пізнанню. Становлення засад раціоналізму і метафізики. Друга частина поеми: співвідношення істинного і неістинного світів. Оцінка філософії Парменіда Гегелем і Хайдеггером. Філософія Парменіда у контексті розвитку світової філософії. Зенон з Елеї (490-430 рр. до Р.Х.). Суть вчення Зенона. Народження діалектики. Апорії Зенона і їх функціональне навантаження. Суть апорій: «Дихотомія», «Ахілл швидконогий», «Стріла» і «Стадій». Заперечення істинності чуттєвого пізнання. Формування логічної проблематики у філософії Зенона. Аргументи Арістотеля проти Зенона. Апорії Зенона і сучасні проблеми логіки і математики. Філософія елеатів як новий щабель розвитку філософського теоретичного мислення.

Тема 8. Молодші філософи природи

Емпедокл із Агрігента (496-430 рр. до Р.Х.). Поеми «Про природу» і «Очищення». Теорії матерії. Вчення про чотири «корені» світу. Світові сили: «Любов» і «Ворожнеча». Фази космічного циклу. Космогонічні ідеї. Інтуїтивні здогадки про рух світла. Теорія пізнання: принцип «подібне пізнається через подібне». Реабілітація чуттєвого пізнання. Проблема зародження життя і органічна доцільність у природі. Наукові здогадки Емпедокла. Бог і моральне добро. Історичне місце Емпедокла. Анаксагор із Клазомени (500-428 рр. до Р.Х.). Творчий шлях. Теорія матерії. Вчення про гомеомерії. Дефініція гомеомерій. Принцип: «все в усьому». Проблема якісної визначеності буття. Вчення про світовий Розум (Нус) як активний, діяльний принцип оформлення буття. Закиди Платона і Арістотеля. Космогонічні ідеї. Походження життя. Психологія. Теорія пізнання. Принцип «протилежне пізнається через протилежне». Звинувачення в атеїзмі. Історичне значення філософії Анаксагора.

Тема 9. Античний атомізм

Джерела і зміст античного атомізму. Витоки. Особа Левкіппа. Демокріт (460-371 рр. до Р.Х.). Життя та творча спадщина філософа. Попередники. Атомістична теорія матерії. Вчення про атоми і порожнечу. Головні властивості атомів. Рух – спосіб існування атомів. Закиди Арістотеля. Атомістична теорія світобудови. Атомістична космологія. Макрокосм і мікрокосм. Вчення про причиновість. Фаталізм. Випадковість. Гносеологія Демокріта. Вчення про два види пізнання: «світле (істинне)» і «темне». Взаємодія розуму і відчуттів у процесі пізнання. Вчення про «первинні» і «вторинні» якості. Проблема істини. Вчення про «образи» («ейдоли»). Світ людини. Походження і розвиток людей. Душа. Життєві орієнтири. Етико-соціальні ідеї Демокріта. Мораль і право. Суспільство і держава. Лінгвістичні рефлексії. Філософія Демокріта у контексті світової філософії та її вплив на розвиток науки наступних віків.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ІСТОРІЯ АНТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
		Л	С	СР	ПК
1	2	3	4	5	6

Змістовий модуль 1. Специфіка історико-філософського знання та його науковий статус

Тема 1. Предмет і завдання історії філософії як науки.	6	2	2	2	-
Тема 2. Становлення і розвиток філософії в країнах Близького Сходу, Індії та Китаю.	6	2	2	2	-
Тема 3. Становлення та розвиток філософії в античному світі.	6	2	2	2	-
Разом змістовий модуль 1	18	6	6	6	-

Змістовий модуль 2. Формування старогрецької філософії

Тема 4. Іонійська (мілетська) філософія природи.	7	2	2	3	-
--	---	---	---	---	---

Тема 5. Геракліт із Ефесу: життя і діяльність.	7	2	2	3	-
Тема 6. Італійська філософія. Піфагор і піфагорейський союз.	7	2	2	3	-
Тема 7. Елейська філософська школа.	7	2	2	3	-
Тема 8. Молодші філософи природи.	7	2	2	3	-
Тема 9. Античний атомізм.	7	2	2	3	-
Разом змістовий модуль 2	72	12	12	18	30
Всього годин	90	18	18	18	30

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Беккер К.Ф. Мифы древнего мира. – Симферополь, 1998.
2. Бойченко О.І. Філософська антропологія давнього Китаю. – К., 2003.
3. Вассоевич А.Л. Духовный мир народов классического Востока (Историко-психологический метод в историко-философском исследовании). – СПб., 1998.
4. Гиляров Г.А. Греческие софисты. – М., 1888.
5. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов. – М., 1986.
6. Древнеиндийская философия. Начальный период. – М., 1972.
7. Жданов В.В. Проблема времени в древнеегипетской мысли // Вопросы философии, № 2, 2003. – С. 152–160.
8. Захара І. С. Лекції з історії філософії. – Львів: Видавництво ЛБА, 1997.
9. История китайской философии: Пер. с кит. / Общ. ред и послесл. М.Л.Титаренко. – М.: Прогресс, 1989. – 552 с.
10. История философии в кратком изложении / Пер. с чеш. И.И.Богута – М.: Мысль, 1991. – 590 с.
11. Історія філософії: Підручник / Ярошовець В.І., Бичко І.В., Бугров В.А. та ін.; за ред. В.І.Ярошовця. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. – 774 с.
12. Камнев О.А. Мораль, нравственность и этика древнеегипетского общества (на материалах "Поучения Птаххотепа") // Древний Египет и христианство (К 2000-летию христианства): Материалы научной конференции 30.10.2000–2.11.2000. – М., 2000. – С. 62–70.
13. Кессиди Ф.Х. От мифа к логосу. – СПб., 2003.
14. Кондзьолка В. В. Нариси історії античної філософії. – Львів, 1993.
15. Кондзьолка В.В. Філософія і її історія. – Львів, 1996. – С. 3-89.
16. Лукьянов А. Е. Становление философии на Востоке. Древний Китай и Индия. – 1989.

17. Мюллер Макс. Шесть систем индийской философии: пер. с англ. – М., 1995.
18. Петрушенко В. Л. Курс лекцій. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти I–IV рівнів акредитації. – К.: “Каравела”; Львів: “Новий світ–2000”, 2001.
19. Редер Д.Г. Мифологическое мышление и зачатки научного мировоззрения в Древнем Египте // Культура древнего Египта. – М., 1976. – С. 223–249.
20. Тарасенко Н.А. К вопросу о мифо-темпоральных представлениях древних египтян. Вечность «Нехех» и вечность «Джет» в 17-й главе Книги Мертвых // Вісник Київського інституту “Слов’янський університет”. Вип. 7. “Історія”. – Киев, 2000. – С. 227–237.
21. Татаркевич В. Історія філософії. – У 3-х т. – Львів, 1997.
22. Філософія: Навч. Посіб. /За ред. І.Ф.Надольного. - К.: Вікар, 1999. - 624 с.
23. Антология мировой философии: В 4-х томах. М., 1969. Т.1. Ч.1. С.536-576.
24. Асмус В.Ф. Античная философия. М., 1976. С. 402-493.
25. Конрад М. Нарис історії стародавньої філософії. Рим, 1974. С.271-365.
26. Лосев А.Ф. История античной эстетики. Ранний эллинизм. М., 1974.
27. Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. СПб., 1994. Т.1. Античность. С.171-319.
28. Чанышев А.Н. Философия Древнего мира. С.450-698.
29. Фрагменты ранних стоиков. Т.1. Зенон и его ученики. М. 1998.
30. Шинкарук В.И. Предмет та завдання історії філософії як науки. К., 1957.